

Poklicne spremembe in dohodkovna neenakost: Evropski center za spremljanje delovnih mest 2017

Uvod

Zaposlenost v EU se je v letu 2016 končno vrnila na raven, na kateri je bila pred svetovno finančno krizo. V okrevanju, ki se je začelo v letu 2013, je bilo ustvarjenih neto osem milijonov novih delovnih mest. Večina teh neto novih delovnih mest je bila ustvarjena v storitvenem sektorju, opazno pa se je povečala tudi zaposlenost v proizvodnem sektorju s približno 1,5 milijona novimi delovnimi mesti.

V tem šestem letnem poročilu Evropskega centra za spremljanje delovnih mest so podrobneje obravnavane nedavne spremembe (od drugega četrtnega leta 2011 do drugega četrtnega leta 2016) zaposlenosti na ravni posameznih držav članic ter ravni EU. V prvem delu poročila je uporabljen pristop na podlagi delovnih mest za opis sprememb na področju zaposlenosti s kvantitativnega vidika (koliko delovnih mest je bilo ustvarjenih ali uničenih in v katerih sektorjih) ter kvalitativnega vidika (za kakšne vrste delovnih mest gre, zlasti glede na povprečno urno plačilno postavko). V drugem delu, ki je bolj analitične narave, sta obravnavana vloga poklicev pri strukturiranju evropske dohodkovne neenakosti ter vprašanje, v kolikšni meri so ugotovljeni vzorci polarizacije delovnih mest in izpopolnjevanja prispevali k spremembam dohodkovne neenakosti v zadnjem desetletju.

Politični okvir

Evropa 2020, strategija EU za pametno, trajnostno in vključujočo rast, vključuje zavezo za spodbujanje visoke stopnje zaposlenosti in produktivnosti. To pomeni ponovno osredotočenost na cilje iz prejšnje lizbonske strategije: „nova in boljša delovna mesta“. Potrebni je več delovnih mest za reševanje problematike nesprejemljivo visokih stopenj brezposelnosti. Vendar Evropa potrebuje tudi boljša in produktivnejša delovna mesta, če želi vnovič izboljšati življenjski standard svojih državljanov v vse večjem in vedno bolj povezanem svetovnem gospodarstvu. V svežnju Evropske komisije o zaposlovanju iz leta 2012 („K okrevanju s številnimi novimi delovnimi mesti“) je

opredeljenih nekaj sektorjev, v katerih naj bi bila rast zaposlovanja najverjetnejša. To so zdravstvene storitve, informacijska in komunikacijska tehnologija, osebne in gospodinjske storitve ter kategorija „zelenih delovnih mest“, ki je sicer obetavna, a težko opredeljiva. Pristop na podlagi delovnih mest, ki se uporablja v tem poročilu, zagotavlja najnovejše podatke o stopnjah zaposlenosti ter kakovosti delovnih mest v rastočih in nazadujočih sektorjih in poklicih.

Pristop na podlagi delovnih mest je uvedel Nobelov nagajenec Joseph Stiglitz v devetdesetih letih prejšnjega stoletja v ZDA, izpopolnila pa sta ga Erik Olin Wright in Rachel Dwyer. Vprašanje, ali je rast zaposlenosti dosežena na račun kakovosti delovnih mest, ki ga je obravnavalo to zgodnejše ameriško delo, je bilo sčasoma nadalje razdelano. Pristop na podlagi delovnih mest se uporablja predvsem za ocenjevanje obsega, v katerem se v razvitih gospodarstvih polarizirajo strukture zaposlovanja, kar vodi k upadanju srednje plačanih delovnih mest oziroma dvigu na višjo raven v skladu z vse večjo ponudbo visokokvalificiranih delavcev. V tej raziskavi je obseg polarizacije zaposlovanja na nekaterih trgih dela povezan tudi s širšimi vprašanji o vse večji neenakosti.

Ključne ugotovitve

Spremembe zaposlenosti, 2011–2016

- V drugem četrtnem letu 2016 je bilo zaposlenih osem milijonov več ljudi kot tri leta pred tem. Rast zaposlovanja od leta 2013 je bila le nekoliko bolj nagnjena k dobro plačanim delovnim mestom. Stabilno je raslo tudi število nizko in srednje plačanih delovnih mest, skladno z okrevanjem, ki ga je usmerjala potrošnja.
- V daljšem časovnem okviru (vse od konca devetdesetih let prejšnjega stoletja) je število visoko plačanih delovnih mest še naprej raslo hitreje kot število ostalih delovnih mest v porazdelitvi dohodkov. To je veljalo enako v obdobju recesije in drugih obdobjih.

- Več kot 7 od 10 delovnih mest v EU je zdaj v storitvenem sektorju, v katerem je bilo od leta 2011 ustvarjenih več kot 8 milijonov novih delovnih mest. Nedavna rast zaposlovanja v storitvenem sektorju je bila asimetrično polarizirana z več novimi delovnimi mesti na vrhu in na dnu porazdelitve dohodkov.
- Število zaposlenih v proizvodnem sektorju se je od leta 2013 prav tako povečalo za 1,5 milijona. Večina te rasti je bila na področju inženirskih, strokovnih in upravnih delovnih mestih v zgornjem kvintilu in ne med bolj tradicionalnimi delavskimi vlogami. Sorazmerno je bil glavni delež neto novih delovnih mest v proizvodnem sektorju v državah EU 13 (državah, ki so se pridružile EU od leta 2004).
- Na številnih pomembnih področjih s hitreje rastočim številom delovnih mest se je znatno povečal delež starejših delavcev, kar kaže, da sta daljše delovno življenje in kasnejša upokojitev enako pomembna dejavnika za razlago rasti v zadnjem času kot oživljanje dinamike trga dela.

Poklicne spremembe in dohodkovna neenakost

- Poklici imajo pomembno vlogo pri strukturiranju dohodkovne neenakosti v Evropi. Temu je delno tako, ker poklici prenašajo vpliv drugih dejavnikov na dohodkovno neenakost, kot so človeški kapital, družbeni razred ter spolna in starostna segregacija. Vendar pa poklici tudi sami vplivajo na dohodkovno neenakost, verjetno zaradi posebnih mehanizmov, kot so izdajanje poklicnih dovoljenj, priznavanje kvalifikacij in sistemi vajeništev.
- Čeprav so ravni dohodkovne neenakosti v Evropi zelo različne, so poklici presenetljivo podoben temelj za porazdelitev dohodkov v vseh državah. Porazdelitev dohodkovnih razlik med poklici in znotraj poklicev ter hierarhija dohodkov v poklicih (kateri poklici so boljše plačani) sta v bistvu enaki v vseh državah. Dejanske razlike med dohodki v poklicih in obseg njihove vključitve v širše razrede ter njihove povezanosti z razlikami v človeškem kapitalu pa se razlikujejo med državami.
- Kljub vse večji in vse splošnejši polarizaciji delovnih mest v Evropi po veliki recesiji poklicna dinamika ni bila glavni vzrok za razvoj dohodkovne neenakosti v zadnjem desetletju. Spremembe dohodkovne razdelitve znotraj poklicev so imele veliko večji vpliv na skupen razvoj dohodkovne neenakosti kot pa spremembe dohodkov v različnih poklicih ali spremembe poklicne strukture.

Dodatne informacije

Poročilo *Poklicne spremembe in dohodkovna neenakost: Evropski center za spremljanje delovnih mest 2017* je na voljo na spletnem naslovu <https://www.eurofound.europa.eu/sl/publications>

Za dodatne informacije se obrnite na vodjo raziskav Enriqueja Fernández-Maciása na e-naslovu efe@eurofound.europa.eu